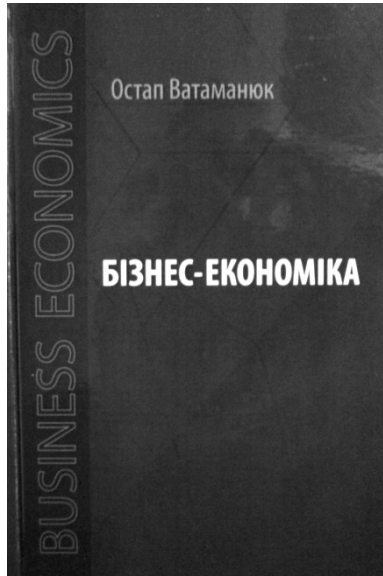

УДК 001.92

DOI: 10.31359/2411-5584-2018-34-3-152

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА РОЗМОВА З ЧИТАЧЕМ

Рецензія на навчальний посібник О. З. Ватаманюка «Бізнес – економіка», Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2018

Якщо спиратися на тлумачення інтелектуального як такого, що пов'язане з продукуванням ідей, то рецензований навчальний посібник «Бізнес-економіка» професора О. Ватаманюка, виданий ЛНУ імені Івана Франка у 2018 р., належить саме до жанру інтелектуальної наукової прози.

Значній кількості видань, які українські викладачі та науковці наразі пропонують студентам, бракує «новизни ідей». Здебільшого ми обмежені «приписами» до науково-методичної літератури, серед яких відповідність затвердженим програмам, однаковість структури окремих тем тощо. Авторів рецензованого посібника професорові Ватаманюку пощастило вийти за межі «приписів» не на шкоду змісту та формі видання.

Побіжно знайомлячись з «Бізнес-економікою», причетний до економічної науки читач побачить на сторінках книги знайомі графіки, таблиці, позначення. Це може сформувати хибне враження, що маємо справу з осучасненим посібником із мікроекономіки. Таке поверхнєве сприйняття спричиняється тим, що автор доцільно використовує інструментарій неокласичної мікроекономіки. Попри всі застереження до останнього, він (інструментарій), на наш

погляд, є неперевершеним в частині формалізації та візуалізації ідей. Тому його повноцінне використання в посібнику може лише схвалюватись. При більш глибокому ознайомленні зі змістом «Бізнес-економіки» професора Ватаманюка розумієш, що маєш справу з новим, відмінним від традиційного, підходом до тлумачення фундаментальних засад економіки. І це стосується як змісту, так і форми видання.

Що відрізняє *зміст* «Бізнес-економіки» від інших подібних видань? Це, передусім, зроблені автором акценти. Найбільш конструктивні змістові акценти посібника, на наш погляд, пов'язані з таким.

Автор постійно подає й детально аналізує альтернативні підходи до фундаментальних понять (явищ) економіки. Посібнику не властивий монізм у сенсі однозначності й одностайності. Найбільш яскраво принцип пояснення змісту на засадах альтернативних підходів виявився при розкритті феноменів раціональності та місії (призначення) підприємця в економіці та суспільстві. Достатньо легко й елегантно автор посібника проводить читача лабіринтами теорії «повної раціональності» та різних варіантів теорії «обмеженої раціональності у поведінці економічних суб'єктів». Так само легко пояснюються шість підходів до тлумачення ролі підприємця в економіці. Важливо те, що при цьому розглядаються й ілюструються на конкретних прикладах ті причини, які поступово змінюють цю роль з плином часу та зі зміною обставин.

У посібнику втілено пізнавальний принцип, який можна умовно визначити як «правило та його модифікація». Втілення цього принципу дає можливість достатньо переконливо пояснити, чому так красиво сформульовані й формалізовані в підручниках економічні закони іноді складно віднайти в реальному житті. Водночас він (принцип) формує підґрунтя для віри в те, що, попри все, економіка функціонує за об'єктивними правилами, які формують її осердя й її правдивий зміст. Згаданий принцип «правила та його модифікації» найбільш очевидно реалізується автором у темі про поведінку споживача та закон формування попиту. Достатньо переконливо серед інших пояснюються й такі сучасні «модифікатори» правила (закону) попиту, як позитивні та негативні екстерналії, що пов'язані з мережевими технологіями.

Зміст посібника створює для читача можливості виходу за межі традиційних уявлень шляхом уведення в аналіз нових припущень. Особливо цікавим такий аналіз стає тоді, коли нові припущення віддзеркалюють реальні нові явища економічного життя. Таке введення нових припущень яскраво ілюструє розділ посібника про витрати фірми. Автор пропонує читачеві відійти від традиційного бачення виробничої функції фірми, яке спирається на припущення про «повне знання», й зробити інше припущення. Йдеться про «неповне знання» та можливість отримання нового знання в процесі діяльності

(learning-by-doing). Факт такого отримання нового знання та його позитивного впливу на результати діяльності засвідчено різними дослідженнями й навіть віддзеркалено у відомих макроекономічних моделях економічного зростання. Згадане нове припущення в аналізі витрат фірми дає можливість перейти від традиційних кривих витрат фірми до так званої «кривої досвіду». Отже, аналіз діяльності фірми стає більш релевантним.

Що відрізняє «Бізнес-економіку» від інших подібних видань за *формою*?

Посібник наближає українську навчально-наукову літературу до позитивних світових навчальних трендів, а саме до того, що сьогодні називається «inquiry-based learning». Автор не пропонує простих положень та висновків, які потрібно завчити. Натомість шляхом залучення читача до аналізу суперечливих процесів та парадоксальних ідей робить його співучасником особистого отримання нового економічного знання. Цій співучасті читача сприяє гарна українська мова, логічність подання матеріалу, строгість формулювань та змістовність висновків.

Пояснення фундаментальних економічних ідей у посібнику здійснюється на цікавому фактологічному та історичному тлі. Текст рясніє фрагментами з назвами «Мовою цифр», «Десь, колись, у якійсь країні», «З перших уст», «Сторінки про Україну». Надзвичайно важливе те, що в багатьох випадках пояснення явищ та процесів відбувається з використанням інформації про Україну. За умов, коли вивчення економічної історії України та української економічної думки в економічних вишах країни перестало бути обов'язковим, лакуна, що утворилась, частково може бути заповнена матеріалами посібника професора Ватаманюка.

Не можна не звернути увагу на те, кому присвячений рецензований навчальний посібник. Автор присвячує видання світлій пам'яті героїв Небесної сотні та тим, хто віддав своє життя у сучасній російсько-українській війні. Саме відданість і героїзм українців створили передумови для створення посібника, його прочитання тими, кому він призначений, та для написання цієї позитивної рецензії.

І. Ф. Радіонова, доктор економічних наук, професор, професор кафедри національної економіки та публічного управління Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана